

Felles nasjonalt tilsyn (FNT 2026)

Barnehageseksjonen - barnehageloven

Statsforvalteren i Troms og Finnmark

*Romssa ja Finnmarkku stáhtahálddašeaddji
Tromssan ja Finmarkun staatinhallittija*

20.01.2026

Dagsorden FNT 2026

Felles nasjonalt tilsyn 2026 (FNT 2026)

- Barnehagemyndighetens håndtering av dispensasjoner
 - utdanningskravet
 - pedagognormen
- Risikovurdering
- Krav til barnehagemyndigheten
- Gjennomføring av tilsynene

Foto: NTB

© Statsforvalteren i Troms og Finnmark 2

Hei, og velkommen til digitalt møte om felles nasjonal tilsyn.

Det er er tilsyn som gjennomføres nasjonalt av alle statsforvaltere i alle fylker i løpet av våren 2026. Basert på rapportene våre, vil Utdanningsdirektoratet oppsummere alle funn innen 1. desember 2026.

Vi skal i dag informere dere om tema for tilsynet som er barnehagemyndighetens håndtering av dispensasjon fra utdanningskravet for pedagogiske ledere og dispensasjon fra pedagognormen.

Vi skal informere dere om nasjonal risikovurdering for valg av tema, hvilke krav som stilles til barnehagemyndigheten og hvordan vi gjennomfører tilsynet.

Om dere har spørsmål, kan dere stille de i chatten, så vil vi svare så godt vi kan underveis.

Risikovurdering, dispensasjon fra utdanningskravet

Antall barnehager

5222 totalt
2562 kommunale
2660 private

Antall ped. ledere

28692 totalt
14878 kommunale
13814 private

Årsverk med disp.

2126 totalt
1101 kommunale
1025 private

Risikovurdering på nasjonalt nivå når det gjelder dispensasjon fra utdanningskravet til pedagogisk leder.

Det er totalt 5 222 barnehager i Norge fordelt på 2 562 kommunale og 2 660 private barnehager.

I disse barnehagene er 28 692 pedagogiske ledere, hvorav 2 126 årsverk har dispensasjon fra utdanningskravet. Fordeler vi antall dispensasjoner på antall barnehager, har over 40 % av barnehagene i landet dispensasjon fra utdanningskravet. Men vi vet at mange barnehager har mer enn en dispensasjon fra utdanningskravet, så prosenten fordelt på antall barnehager vil ikke bli riktig. Dette er kun for å gi et bilde av hvordan det kan være.

Risikovurdering dispensasjon fra pedagognormen

Antall barnehager

5222 totalt
2562 kommunale
2660 private

Disp. pedagognormen

99 totalt
62 kommunale
37 private

Disp. bemanningsnorm

11 totalt
6 kommunale
5 private

Når det gjelder dispensasjon fra pedagognormen, ser vi at 99 barnehager har dispensasjon fra pedagognormen og 11 har dispensasjon fra bemanningsnormen. Bemanningsnormen er ikke tema for tilsyn, men vi viser antallet likevel. Vi vet også at noen barnehager har dispensasjon fra både utdanningskrav og pedagognorm samtidig.

Kravet til at pedagogiske ledere skal ha utdanning som barnehagelærer eller annen godkjent utdanning og kravet til antall barn per pedagog er sentralt for at barnehagen skal være en pedagogisk virksomhet. Det kan bety at mangel på barnehagelærere kan få konsekvenser for kravene til barnehagens formål og innhold, samt krav i forskrift om rammeplan for barnehagens innhold og konsekvenser for barns rettigheter i barnehageloven.

I Troms og Finnmark har vi i de senere årene sett en økende tendens i dispensasjoner fra utdanningskravet. Vi ser også i noen kommuner at opptil 60 % av årsverkene med pedagogisk leder har dispensasjon fra utdanningskravet.

Rettslig utgangspunkt

- Forskrift om pedagogisk bemanning og dispensasjon i barnehager §§ 2 og 3, jf. barnehageloven § 25
- Barnehageloven § 3 og vurderingen av barns beste
- Forvaltningsloven § 17

Det rettslige utgangspunktet for tilsynet er forskrift om pedagogisk bemanning og dispensasjon i barnehager §§ 2 og 3 – første og tredje ledd, jf. barnehageloven § 25 som presiseres hvilken utdanning pedagogiske ledere skal ha.

Bestemmelsene i forskriften §§ 2 og 3 sier at barnehagemyndigheten *kan* innvilge dispensasjon, noe som innebærer en skjønnsmessig vurdering.

Barnets beste skal være et grunnleggende hensyn i vurderingen, jf. barnehageloven § 3 som omhandler barns rett til medvirkning og hensynet til barns beste.

Vi vurderer ikke *innholdet* i vurderingen av barnets beste, men hvis barnehagemyndigheten ikke konkret *har vurdert* barnets beste, vil det være et funn som har betydning for vår vurdering.

Og vi undersøker kravet i forvaltningsloven § 17 til å opplyse saken.

I forarbeidene til § 11 som omhandler kravet til likebehandling og uavhengig barnehagemyndighet, har Kunnskapsdepartementet presisert at for eksempel behandling av søknader om dispensasjon skal være organisert adskilt fra den som gjør eieroppgaver, uavhengig av om det er private barnehager eller ikke i den aktuelle

kommunen og uavhengig av kommunens størrelse. Vi kommer ikke til å kontrollere om kommunen har adskilt barnehagemyndighetsoppgaver fra den som utfører eieroppgaver, men det vil bli kommentert i tilsynsrapporten om det ikke er adskilt.

Midlertidig dispensasjon fra utdanningskravet og kravet om norskferdigheter § 3 første og siste ledd

Kommunen kan innvilge dispensasjon fra utdanningskravet for styrer og pedagogisk leder for inntil ett år av gangen, dersom barnehageeier søker om det, stillingen det søkes dispensasjon for har vært offentlig utlyst og det ikke har meldt seg kvalifisert søker.

Dispensasjonen gjelder den personen det søkes dispensasjon for og til en bestemt stilling i en bestemt barnehage.

Midlertidig dispensasjon fra utdanningskravet og kravet om norskferdigheter, § 3, første og siste ledd sier:

Kommunen kan innvilge dispensasjon fra utdanningskravet for styrer og pedagogisk leder for inntil ett år om gangen, dersom barnehageeier søker om det, stillingen det søkes dispensasjon for har vært offentlig utlyst og det ikke har meldt seg kvalifisert søker.

Dispensasjon gjelder den personen det søkes dispensasjon for og til en bestemt stilling i en bestemt barnehage.

Hva vi undersøker/krav til myndigheten

1. Opplyser barnehagemyndigheten saken tilstrekkelig før den vurderer en søknad fra barnehageeier om dispensasjon?
2. Vurderer barnehagemyndigheten om stillingen har vært offentlig utlyst og at det ikke har meldt seg kvalifiserte søkere?
3. Vurderer barnehagemyndigheten de reelle kvalifikasjonene til den barnehageeier søker dispensasjon for?
4. Fatter barnehagemyndigheten vedtak om innvilgelse av dispensasjon som viser hvilken barnehage det gjelder, hvem dispensasjonen gjelder for og hvilken stilling det dreier seg om?
5. Fatter barnehagemyndigheten vedtak kun med varighet på inntil ett år om gangen?
6. Fatter barnehagemyndigheten vedtak som kun inneholder rimelige og relevante vilkår hvis de stiller vilkår?

© Statforvalteren i Troms og Finnmark 7

Her er det vi vil undersøke:

1. Opplyser barnehagemyndigheten saken tilstrekkelig før de vurderer en søknad fra barnehageeier om dispensasjon?

Barnehageloven stiller krav om utdanning for pedagogisk leder for å sikre at personalet har nødvendig kompetanse. Det er barnehageeieren som er ansvarlig for at barnehagen har en forsvarlig pedagogisk bemanning, og det er derfor barnehageeieren som kan søke om dispensasjon fra utdanningskravet. Det er barnehageeieren sitt ansvar å legge frem nødvendig dokumentasjon for å underbygge søknaden. En uttalelse fra styrer skal være vedlagt søknaden.

Barnehagemyndigheten er ansvarlig for å opplyse saken og må kontrollere at søknaden inneholder nødvendig informasjon, jf. forvaltningsloven § 17. Dette kan blant annet være

Utlysningstekst, utvidet søkerliste eller tilsvarende informasjon om søkerne og kvalifikasjoner til den som barnehageeieren søker dispensasjon for

2. Vurderer barnehagemyndigheten om stillingen har vært offentlig utlyst og at det ikke har meldt seg kvalifiserte søkere?

Barnehagemyndigheten må både vurdere om stillingen har vært offentlig utlyst,

og at det ikke har meldt seg kvalifiserte søkere. Begge kravene må være oppfylt. Utlysningsteksten, antall utlysninger, om utlysningen er offentlig tilgjengelig, tidspunktet for utlysningen og søknadsfristen er momenter som har betydning i vurderingen. Stillingen må være lyst ut på en slik måte at det blir allment kjent at stillingen er ledig, slik at mulige kandidater får en oppfordring til å søke og til å melde sin interesse.

Barnehageeieren må kunne dokumentere å reelt ha vurdert søkerne. Barnehageeieren må kunne redegjøre for hvorfor en søker som oppfyller utdanningskravet, ikke er ansatt, for eksempel fordi personen ikke er personlig egnet, eller ikke kan levere politiattest uten anmerkninger som påvirker muligheten for ansettelse i barnehager. Om barnehageeier vurderer at søker ikke er personlig egnet, må stillingen lyses ut på nytt.

3. Vurderer barnehagemyndigheten de reelle kvalifikasjonene til den barnehageeier søker dispensasjon for?

Barnehagemyndigheten må vurdere de reelle kvalifikasjonene til den barnehageeieren søker dispensasjon for. Relevante momenter er hvilken utdanning og erfaring vedkommende har, og hvor lenge vedkommende har jobbet i barnehagen og med hvilke oppgaver. Barnehagemyndigheten må vurdere om de kan innvilge dispensasjon sett i lys av hovedregelen om at pedagogiske ledere skal være utdannet barnehagelærere, og at barnehagen fortsatt skal være en pedagogisk virksomhet. Hvis barnehagen ikke har tilstrekkelig pedagogisk bemanning, kan det innebære en økt risiko for at barna ikke får et barnehagetilbud i samsvar med rammeplanen. Barnehagemyndigheten må derfor vurdere om det er til barnets beste å innvilge dispensasjon, jf. barnehageloven § 3.

4. Fatter barnehagemyndigheten vedtak om innvilgelse av dispensasjoner som viser hvilken barnehage det gjelder, hvem dispensasjonen gjelder for og hvilken stilling det dreier seg om?

Vedtaket må inneholde informasjon om hvem dispensasjonen gjelder for, at den gjelder stillingen som pedagogisk leder, og i en bestemt barnehage. Dispensasjonen er knyttet til den personen barnehageeier søker dispensasjon for, så lenge vedkommende har den konkrete stillingen i den konkrete barnehagen. Dette innebærer at dispensasjonen ikke vil være gjeldende hvis vedkommende bytter stilling, eller barnehage.

5. Fatter barnehagemyndigheten vedtak med varighet på inntil ett år om gangen?

Barnehagemyndigheten kan kun innvilge dispensasjoner med en varighet på inntil ett år om gangen.

6. Fatter barnehagemyndigheten vedtak med rimelige og relevante vilkår hvis de stiller vilkår?

Barnehagemyndigheten kan stille vilkår for å påse at den som får dispensasjonen, kan utføre oppgavene i tråd med regelverket. Vedtaket kan kun inneholde rimelige

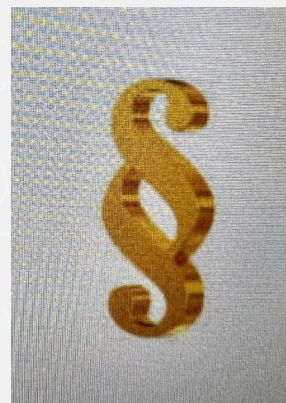
og relevante vilkår ut fra kompetansen til vedkommende, og vilkår om hvordan barnehageeieren må sikre at vedkommende blir i stand til å fylle stillingen. Vilkårene skal bidra til å redusere risikoen for at barna ikke får et barnehagetilbud i samsvar med regelverket som følge av lavere pedagogisk bemanning. Barnehagemyndigheten må derfor vurdere hva som er til barnets beste, jf. barnehageloven § 3.

Midlertidig *dispensasjon* fra pedagognormen, forskrift § 2

Kommunen kan innvilge dispensasjon fra [§ 1](#) for inntil ett år om gangen dersom særlige hensyn tilsier det og barnehageeier søker om dispensasjon.

Barnehageeier skal legge ved uttalelse fra barnehagens samarbeidsutvalg i søknaden.

Denne dispensasjonsmuligheten skal kun brukes unntaksvis, det kommer vi tilbake til.

Som i § 3 må barnehageeier søke om dispensasjon hvis det er behov. Barnehagemyndigheten *kan* innvilge dispensasjon – dette er en vurdering som må gjøres i hvert enkelt tilfelle.

Hva vi undersøker/krav til myndigheten

1. Opplyser barnehagemyndigheten saken tilstrekkelig før de vurderer en søknad fra barnehageeier om dispensasjon?
2. Vurderer barnehagemyndigheten om det foreligger særlige hensyn som tilsier dispensasjon fra normen?
3. Fatter barnehagemyndigheten vedtak med varighet på inntil ett år om gangen?
4. Fatter barnehagemyndigheten vedtak som inneholder rimelige og relevante vilkår hvis de stiller vilkår?

© Statforvalteren i Troms og Finnmark 9

Vi skal orientere dere om hvilke krav vi skal undersøke under dette tilsynet som gjelder dispensasjon fra pedagognormen:

Kontrollspørsmål 1 – les fra lysarket

- Barnehageeier er ansvarlig for å ha tilstrekkelig bemanning og dermed er det barnehageeier som kan søke om dispensasjon.
- Eier må også legge fram nødvendig dokumentasjon for å underbygge søknaden
- For å sikre at saken blir tilstrekkelig belyst og brukernes rett til medbestemmelse blir ivarettatt, skal bhg-eier legge fram uttalelse fra bhg-SU.
- Bhg-mynd. er ansvarlig for å opplyse saken godt nok før de avgjør en søknad
- Så bhg-myndigheten må kontrollere at søknaden inneholder nødvendig informasjon om
 - o Barnegruppens sammensetning og behov
 - o Barnehagens fysiske inne- og utemiljø
 - o Totalbemanning
 - o Og personalets samlede kompetanse
- Barnehageeier kan selv fastsette en høyere pedagognorm enn det som kommer fram i forskriften, men bhg-eier skal kun søke dispensasjon fra pedagognormen i de tilfellene minstekravet i bhg-loven ikke lengre er oppfylt.
- Pedagognormen skal være oppfylt for bhg'en som helhet, og er ikke styrende for gruppestørrelsen eller gruppetilhørigheten for barna

Kontrollspørsmål 2 – les fra lysarket

- Barnehageeier kan søke dispensasjon fra pedagognormen når det foreligger særlige hensyn. Dette innebærer at dispensasjonsadgangen kun skal brukes unntaksvis.
- Barnehagemyndigheten må derfor vurdere om det foreligger særlige hensyn som tilsier at de kan innvilge dispensasjon.
- Barnets beste skal være et grunnleggende hensyn i bhg-myndighetens vurdering
- Det skal være høy terskel for å innvilge dispensasjon.
 - o Sett i lys av vurderingen av barnets beste, kan det for eksempel være et særlig hensyn at bhg tar inn et ekstra barn ut over hva den pedagogiske bemanningen gir rom for.
 - o Vurderingen av barnets beste omfatter både det konkrete barnet, og barnegruppen
 - o En uventet tilflytting til kommunen kan resultere at det ikke er tilstrekkelig bemanning i barnehagene. Små kommuner er særlig sårbare for svingninger i etterspørselen av bhg-plasser og det kan oppstå situasjoner der noen barn mangler barnehageplass

Kontrollspørsmål 3 – les fra lysarket

- Bhg-myndigheten kan kun innvilge dispensasjoner på inntil ett år om gangen
- Bhg-myndigheten må vurdere varigheten ut fra det beskrevne behovet
- Og se varigheten i sammenheng med bhg-året ettersom det kan være endringer i barnegruppen fra neste barnehageår

Kontrollspørsmål 4 – les fra lysarket

- Barnehagemyndigheten kan stille vilkår ved innvilgelse av dispensasjon.
- Vilkårene må være rimelige og relevante med utgangspunkt i den konkrete situasjonen i barnehagen
- Vilkårene kan stilles for å redusere risikoen for at barna ikke får et barnehagetilbud i samsvar med rammeplanen, som følge av lavere pedagogisk bemanning.
- Bhg-myndigheten må derfor vurdere hva som er til barnets beste.

Gjennomføring

Stadier i tilsynet	
 Varsel	Tilsynet starter
 Dokumentinnhenting	Eier sender inn
 Dokumentanalyse	Statsforvalteren vurderer
 Foreløpig rapport	Funn + uttalerett
 Endelig rapport	Avvik/pålegg fastsettes
 Oppfølging	Retting og kontroll

© Statsforvalteren i Troms og Finnmark 10

Vi vil innen kort tid sende ut varsel om tilsyn til de kommunene det gjelder. Det vil være et dokumenttilsyn, altså skriftlig, men vi kan intervjuer i tillegg hvis vi ser behov for det. Dokumenter vi kommer til å be om: søknader, uttalelse fra styrer, uttalelse fra samarbeidsutvalg, utlysningstekst, søkerliste, vedtak. Egenvurdering sendes ut og vil være en del av opplysningene vi har.

Vi kontrollerer dokumentasjon og egenvurdering opp mot kravene. Gjør vi funn som indikerer brudd på disse §§ vil vi utarbeide en foreløpig rapport, som dere kan gi tilbakemelding på. Etter det vil vi utarbeide en tilsynsrapport og evt. påleggstekst. Det vil bli satt en frist for når rettingen må være gjort.

Tilsynsrapporten er offentlig. Alle tilsyn og tilsynsrapporter legges inn i Nasjonal tilsynskalender. Her kan dere finne rapporter fra alle fylker.

For de som er interessert, så vil vi legge ut denne PP presentasjonen og egenvurderingsskjema på våre nettsider under «kurs og konferanser»

Vi har foreløpig valgt ut at fire kommuner eller barnehagemyndigheter som kommer til å få tilsyn. Tilsynene varsles i nasjonal tilsynskalender i tillegg til at berørte kommuner vil få det skriftlig fra oss.

Da vil vi takke for oppmøte og ønske dere lykke til med arbeidet med dispensasjoner.

Takk for oss

Statsforvalteren i Troms og Finnmark

*Romssa ja Finnmarkku stáhtahálddašeaddji
Tromssan ja Finmarkun staatinhallittija*

Facebook [statsforvalterentromsogfinnmark](#)
Nettside [statsforvalteren.no/troms-finnmark](#)

